

Білоус Н.В. Лірико-філософський зміст епістол А. фон Дросте-Гюльсхоф (цикл «Gedichte vermischten Inhalt») / Н.В. Білоус // «Мова та література у полікультурному просторі»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2015. – С. 12 – 14. (0,03 д.а.) (Наукове нефахове)

СЕКЦІЯ 3. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Білоус Н. В., аспірант

Дніпропетровський державний університет ім. Олеся Гончара
м. Дніпропетровськ, Україна

ЛІРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ЕПІСТОЛ А.ФОН ДРОСТЕ-ГЮЛЬСХОФ (ЦИКЛ «GEDICHTE VERMISCHTEN INHALT»)

Концепція поетичної творчості Аннети фон Дросте-Гюльсхоф (Annette von Droste Hulshoff, 1797-1848) в сучасній філології позбавлена остаточності наукових висновків та позначена проблемністю, тому потребує детального дослідження. Звертає на себе увагу та обставина, що поетичний спадок видатної німецької поетеси маловідомий не тільки широкому колу читачів, а й навіть спеціалістам-філологам, її лірика у нас перекладалася мало, збірка вибраних творів, тим більше зібрання творів, не видані. Зарубіжні (Р. Ібель, К. Гезельгаус, Г. Геердс, Д. Борхмейер, Х. Вольтер) та окремі радянські літературознавці (М. Рудницький, О. Гугнін, О. Дмитрієв) присвятили свої роботи аналізу творчості «видатної німецької ліричної поетеси, сповненої маскулінної, сердечної сили, відзначеної печаткою народу Вестфалії, проникнутої враженнями похмурого рідного ландшафту, феодално-католицького світосприйняття та глибокої релігійності» («bedeutendste deutsche Lyrikerin von männlicher, kraftvoller Herzheit; geprägt vom westfälischen Volksstamm, Erlebnis der schwermütigsten Heimatlandschaft, feudalkatholischen Weltanschauung und einer tiefen Religiosität») [1, с. 161].

Для аналізу циклу обрано наступні вірші: «Brennende Liebe», «Die Bank», «An Levin Schücking», «An denselben [Levin Schücking]», «An Levin Schücking [II]», «Abschied von der Jugend» [2]. Усі ці твори різною мірою відтворюють любовні почуття: деякі є прямими звертаннями, інші через описовий характер твору передають глибокі переживання ліричної героїні.

Усі представлені поезії поєднані тужливим усвідомленням авторкою нестримною різниці у віці з коханим, розумінням усіх перешкод і бід, що приносить закоханість немолодої жінки у юнака. Так, три епістоли, присвячені Л. Шюкінгу, пронишливо змальовують непрості стосунки ліричної героїні з коханим: різниця у віці призводить не лише до психологічних конфліктів, а й до відвертого непорозуміння закоханих, адже старша жінка має більший життєвий досвід, вона позбавлена егоїзму та самозамилування юності, вона може дозволити собі чесність у словах і у діях усеperеч суспільним нормам.

Непроста ситуація особистих стосунків, яка – і Дросте розуміє це – стає приводом до пліток та жартів («Worüber alle Lippen freundlich scherzen, // Wir fühlen heil'ger es im eignen Herzen»), змальована у представленому циклі, який первісно готувався до публікації, з властивою поетесі тонкою естетикою, об'ємністю образів і максималістичною категоричністю суджень: з філософським спокоєм лірична героїня Дросте відділяє особисте від суспільного, не ховаючись від соціальних умовностей, представляє широкому загалу своє звернення до коханого і своє сприйняття неминучого наближення старості.

Вірш «An Levin Schücking [I]» повідомляє саме історію про поступливість такої жінки перед коханим, якого вона справді вважає своїм другим «я» («mein Dioskur»): він сюжетно-інтоційно побудований на ідеї вшанування чутливого спалаху - від емоційного прояву обурення до мудрого розуміння і аргументованого пояснення духовному близнюку важливості глибокого почуття, завдяки якому можна повернути стосунки: «So reiche mir die Hand, mein Dioskur! / Und mag erneuern sich die holde Mythe, / Wo überm Helm die Zwillingsflamme glühte» [3].

Вірш «An denselben [Levin Schücking]» композиційно схожий з попереднім, недарма він розпочинається строками про друге розладдя між закоханими через слово ліричної героїні: «Zum zweiten Male will ein Wort / Sich zwischen unsre Herzen drängen» [4].

Ця поезія – звертання до коханого з проханням прийняти героїню такою, яка вона є, незважаючи на недоліки або притаманні їй характеру слова та дії, за які вона виправдовується, адже любов робить її кращою. Незважаючи на внутрішню впевненість у власній правоті, героїня звертається з благанням про примирення («Sieh her, nicht eine Hand dir nur, / Ich reiche beide dir entgegen»), але, як справжня жінка, вимагає розуміння і поваги до своїх почуттів: «Zum Liebespenden und zum Segen, / Nur ehre ihn, der angefacht / Das Lebenslicht an meiner Wiege» [4].

У вірші «An Levin Schücking [II]» лірична героїня втомлена від боротьби за свої стосунки, за свою молодість, за володіння серцем і думками коханого. Вона безпорадна перед старінням і плином часу, її молодий коханий, окрім неможливості щасливого союзу, проти волі нагадує героїні ще й про усе, чого вона не досягла, на що їй вже забракне сил: «Und meiner Liebessonne dämmernd Scheinen, / Was noch entschwinden wird und was entschwand, / Das muß ich Alles dann in dir beweinen» [5].

Героїня усвідомлює, що нещасливо закохана, вона відчуває, що її різниця з коханим тільки посилюватиметься з часом, і вона нічого не зможе подіяти.

Вірш «Brennende Liebe» – це сповідь читачу про історію зародження кохання, про розвиток любовних відносин і становлення почуттів жінки через риси та дії її коханого: «Auch weiß ich eine Gestalt, / So leicht und kräftig zugleich, / Die schreitet vor mir im Wald, / Und gleitet über den Teich» [6].

Усі його риси вважаються ліричній героїні особливо романтичними і відображаються у перебільшено привабливій формі. Саме тонкі риси, рухи, слова формуються у душі героїні в образ ідеального чоловіка, і саме такий образ вона щосили намагається зберегти завдяки сувеніру кохання: «Ein Tuch

mit Blute genetzt, / Das legte ich heimlich hinein. / Er ritzte sich nur an der Schneide,
/ Als Beeren vom Strauch er mir hieb» [6].

До нього героїня повертається знову і знову, хоча у вірші немає й жодного натяку на взаємність почуттів ліричної героїні.

У вірші «Die Bank» ми бачимо плин думок авторки, які змінюються в залежності від перспективи та людей перед її очима («Dies ist der Fleck, wo man den Weg / Nach allen Seiten kann bestreichen», «Was mich erfreut, bekümmert, nur / Von drüben kam es hergezogen») [7]. На відміну від трьох епістол це спокійне, зважене оповідання, а героїня – терпляча мучениця вірності – жінка, готова годинами сидіти на лаві, щоб тільки знову поринути у спогади про коханого («Der werten Freunde heitren Bund / Von drüben muß ich ihn erwarten»). Саме проведення цих годин, коли героїні уважається «коханий фантом», змальовується як звичний ритуал («So sitz' ich Stunden wie gebannt, / Im Gestern halb und halb im Heute») [7], а місцевість і люди навколо – як знайомі незнайомці, що вже стали невід'ємною часткою символічного для героїні пейзажу.

«Abschied von der Jugend» – лірико-філософська поезія про прощання з молодістю, у якій з великою виразністю лірична героїня висловлює свої роздуми про людський вік і його неминуче вгасання. Людина, старість якої невмолимо наближається, порівнюється з вигнанцем, що стоїть на кордоні рідної землі; з могильщиком, що тужить за померлими подібно ліричної героїні з її тугою за втраченими можливостями. Образ понурого мандрівника, в серці якого зосереджені усі сподівання і водночас уся журба («So an seiner Jugend Scheide / Steht ein Herz voll stolzer Träume»; «Seine Neigungen, verkümmert, / Seine Hoffnungen, begraben») [8] – перетворюється під пером Дросте на скорботну жіночу постать. Але авторка, як щира християнка, висловлює віру, християнську покору і сподівання на Божу ласку в майбутньому, які допоможуть їй творити, а також розвивати та оберігати чиюсь молодість («nur in der feuchten Scholle / Kann der frische Keim sich hüten») [8].

Філософія цього циклу проста на перший погляд: немолода жінка розуміє неможливість щасливого кохання з молодим чоловіком. Але у своєму поєднанні вірші цього циклу відкривають глибинні почуття поетеси: не суспільний аспект таких стосунків, а внутрішні конфлікти спричиняють найбільший біль і, водночас, дають найбільшу втіху. Важке рішення дати волю почуттям, непорозуміння і образи, боротьба за володіння серцем і думками коханого, численні поступки, – усе це варте щастя від близькості духовної спорідненої істоти, яке врешті решт примирює і з майбутньою розлукою, і з наближенням старості. Це щастя єднання нехай короткотривалого, з власною половинкою породжує вдячність за теперішнє, смиренність у майбутньому і віру у власну необхідність для молодого коханого, хай навіть у якості його друга, опори і захисника.

Мова циклу надзвичайно насичена епітетами («brennende Lieb'», «karge Streifen», «geliebte Lüge», «Mein zweites zarteres Gewissen», «voll stolzer Träume») та метафорами («meiner Seele Brand», «Gletscher ernster Treue», «mir im Herzen springt der Bronnen»). Оскільки велика кількість творів представляє собою вірші-звертання, їх відзначає значна кількість риторичних питань («Wie sollte mir das Herz nicht pochen?», «Ist nicht mein Zürnen selber deinem gleich?», «Du zweifelst an der Sympathie / Zu einem Wesen dir zu eigen?»), окличних речень з вигуками («Wer könnte, ach, wie ich es wissen»; «O, sorglos floß mein Wort und bunt»; «Das Leben ist so kurz, das Glück so selten, / So großes Kleinod, einmal sein statt gelten!»; «So reiche mir die Hand, mein Dioskur!») та повторів («Alle stehn am Horizonte, Alle kleinen Liebesschätze, ... Alle ihn wie Sünden brennen»), що наближають мовця до життя.

Список літератури:

1. Wilpert G. von. Deutsches Dichterlexion. Biographisch-bibliographisches Handwörterbuch zur deutschen Literaturgeschichte. – Stuttgart: Kroner, 1988. – 900 S.

2. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
http://www.wortblume.de/dichterinnen/droste_i.htm
3. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/Ausgabe_1844/an1
4. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
<http://www.wortblume.de/dichterinnen/andensls.htm>
5. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/Ausgabe_1844/an2
6. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/Ausgabe_1844/BrennendeLiabe
7. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/Ausgabe_1844/bank
8. [Электроний ресурс]. — Режим доступа:
http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/Ausgabe_1844/abschiedvonderjugend